

ปราชญ์เก่าเล่าว่า : เรื่องของศิราภรณ์

อาจารย์ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ*

ปัญหาที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของการศึกษาเครื่องทรงของ กษัตริย์ไทยสมัยโบราณ เช่น ในสมัยอยุธยา คือ การไม่ปรากฏข้อมูล ทางด้านเอกสารที่อธิบาย หรือชี้ชัดถึงลักษณะและวิธีการแต่งกาย แม้แต่ในพระราชพิธีที่สำคัญ โดยกล่าวถึงเพียงแต่ ชื่อ หรือ ประเภท ของเครื่องทรงเท่านั้น

แม้ว่าจะมีการค้นพบเครื่องประดับบางส่วนที่ประดิษฐ์ขึ้นจากทอง เช่นจากกรุพระ ปรางค์วัดราชบูรณะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แต่ก็เพียงสันนิษฐานลักษณะการใช้งาน ซึ่ง ไม่สามารถชี้เฉพาะว่าชิ้นไหนเรียกว่าอะไรได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของ ศิราภรณ์ (แปลว่า เครื่องประดับศีรษะ) ที่มีรูปแบบค่อนข้างหลากหลาย

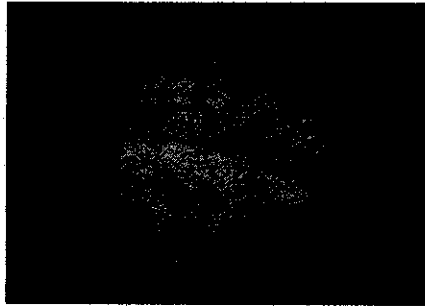
ข้อความที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง ส่วนกฎพระมณฑิเยรบาลได้อ้างถึง การทรงพระมหามงกุฎ¹ ซึ่งเชื่อกันว่าได้สืบทอดคติแนวคิดไปเป็น พระมหาพิชัยมงกุฎอย่างไร ก็ดี มงกุฎองค์ที่บรรจุเป็นหนึ่งในเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ในปัจจุบันนี้ ก็มีลักษณะที่ใกล้เคียงกับเครื่องทรงอย่างละคร ซึ่งปรับเปลี่ยนมาจากศิราภรณ์ ตามแบบเก่าเสียแล้ว

ข้อถกเถียงเรื่อง ศิราภรณ์ (มงกุฎ? พระมาลา?) เมื่อไม่นานมานี้ ถือได้ว่าเป็น ตัวอย่างที่ชัดเจนยิ่ง สำหรับกรณีปัญหาดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากความสับสนในข้อมูลของ นักวิชาการหลายท่านที่ใช้ในการเรียกประเภทของงานศิลปกรรมชิ้นนี้ (รูปที่ 1)

* อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี

¹ กฎหมายตราสามดวง เล่ม 1 (พระนคร : องค์การคำคุณุสกา, 2505), 132.

รูปที่ 1 ศิราภรณ์ ที่จัดแสดงอยู่
ในงาน Kingdom of Siam เมือง
Philadelphia ประเทศสหรัฐอเมริกา
(อนุเคราะห์ภาพถ่ายโดยกรมศิลปากร)

การศึกษาลักษณะของเครื่องสูงทั้งหลายตามแบบแผนแต่ดั้งเดิมจึงควรจะเป็นการวิเคราะห์หลักฐานเอกสาร ควบคู่ไปกับโบราณวัตถุร่วมสมัย ทั้งนี้กลุ่มเอกสารชั้นต้นที่เก่าแก่และมีข้อจำกัดอย่างยิ่งสำหรับการค้นคว้าเหล่านี้ ได้มีการขบคิด แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และทำความเข้าใจร่วมกับข้อมูลประเภทอื่นๆ มาก่อนแล้วโดยนักปราชญ์ในอดีต

หลักฐานการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวของศิราภรณ์ในแง่มุมต่างๆ ส่วนหนึ่งปรากฏอยู่ในจดหมายโต้ตอบของนักปราชญ์ทั้งหลายซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการรวบรวมและจัดพิมพ์เผยแพร่แล้ว ในที่นี้จึงได้เรียบเรียง จัดระเบียบข้อมูล พร้อมกับอธิบายความเพิ่มเติม เพื่อนำเสนอความคิดเห็นของปราชญ์รุ่นก่อนที่อาจถูกสะเลาะด้วยความเชื่อผิดๆ ว่าเป็นความคิดที่ล้าหลังเสียแล้ว

ที่มา กับความหลากหลายของศิราภรณ์

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงถวายนามเห็นเกี่ยวกับประเภทและที่มาของศิราภรณ์ชนิดต่างๆแก่ สมเด็จพระยานวิเศษราชานุวัตติวงศ์ ไว้ในจดหมายโต้ตอบระหว่างทั้งสองพระองค์ที่ได้รับการรวบรวมและจัดพิมพ์ในชื่อ สารานุกรมสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ดังนี้

“...เครื่องสวมพระเศียร พระราชทานหากษัตริย์ ดุมีแต่ 3 ชนิดๆ 1 คือ มงกุฎ อันเกิดแต่กรอบหน้า ชนิด 1 คือ ขฎา อันเกิดแต่ผ้าโพก ชนิด 1 มาลา อันเกิดแต่หมวก ทำชนิดใดให้ผิดกันก็อย่างก็หาคุณค่าศัพท์ต่อเพิ่มเข้าเรียกเป็นชื่อต่างกัน ทุกอย่างดังขฎามหากษัตริย์ก็เห็นจะหมายว่า พระขฎาที่มีกทรงทรงเมื่อเสด็จไปทอดกฐินเท่านั้น พระมาลาอันเดิมน่าจะมีรูปหมวกกลับลำควนเช่นเจ้านายทรงเมื่อพระเยาว์ รูปเป็นดอกไม้จึงเรียกว่ามาลา ต่อมามีหมวกทรงอื่นก็เอาคุณค่าศัพท์เพิ่มเติมเข้าเป็นพระมาลาทรงประพาส พระมาลาเส้าสูง พระมาลาเส้าสะเทิน เป็นต้น...”²

² สารานุกรมเล่ม 21 (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2505), 181.

ความตอนนีสมเด็จฯ กรมพระยानริศ ได้สนองลายพระหัตถ์ ด้วยข้อคิดที่แตกต่างออกไป

“...มณฑุ กรอบหน้าหรือกระบังหน้า มาลา หมวก คุ้มบี และอะไรเหล่านั้น เกล็ดกระหม่อมคิดว่าเป็นอันเดียวกันหมด เดิมมาแต่สวมพวงดอกไม้ แต่ทีหลังกลายเป็นดุ้นสมอะไรไปก็ได้ แล้วก็โพกผ้าด้วย สวมพวงมาลาด้วย แล้วก็เย็บผ้าโพกให้สวมได้ไม่ต้องโพก กลายเป็นหมวก “พระคุ้มบี” ก็มาแต่ “โตบี” คำนั้นก็มาแต่ “สตูป” อีกต่อหนึ่งด้วยยุ่งเก้ หมวกกลีบลาดวนก็เป็นหมวกทหาร เขาทำด้วยเหล็ก ตรงกับหมวกเหล็กเวลานี้หรือเฮลเม็ต ที่เราเรียกว่าหมวกทรงประพาสซึ่งมีอะรู่มร่วมต่อลงมากก็เป็นของผสม คือร่างแหเหล็กเพื่อกันอาวุธ จะเป็นอะไรก็วนเวียนอยู่เหล่านั้นเอง แล้วก็ฉวยโน่นแทนนี้ ฉวยนี้แทนนั้น สายไปไม่หยุดหย่อน แล้วแต่ฉวยอะไรได้เหมาะ เหมือนหนึ่งพระมาลาเส้าสูงที่เคยเห็นรูปชาวเกาหลีเขาใช้กัน พระมาลาเส้าสะเทินก็ว่าเป็นหมวกที่ฝรั่งครั้งหลุยส์ที่ 14 แล้วทั้งสองอย่าง ก็เอามาประดับดอกไม้ทองเข้า ที่สุดก็รู้นั้นไม่ได้ว่าอะไรเป็นอะไร...”³

ข้อคิดเห็นของปราชญ์ทั้งสองท่านแม้จะต่างกันอย่างไรอาจปฏิเสธได้ แต่ก็มีส่วนที่สอดคล้องกันอยู่ในที่ กล่าวคือ ทั้งสองพระองค์เชื่อว่าแต่เดิมหมวก หรือศิราภรณ์ทั้งหลาย (แปลว่า เครื่องสวมศีรษะเหมือนกัน) ต่างมีที่มาจากรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน และค่อยกลายเป็นหลากหลายโดยผลจากการประดับตกแต่งตามกาลเทศะที่แตกต่างกันไป งานประดับทั้งหลายจึงเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้รูปแบบของศิราภรณ์มีพัฒนาการจำแนกเป็นประเภทต่างๆ

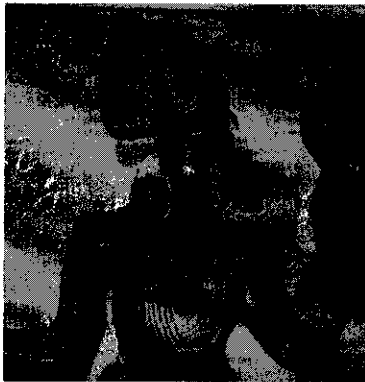
ข้อความบางตอนในจดหมายที่ สมเด็จฯ กรมพระยานริศฯ ได้ทรงนิพนธ์ประทานกับ ม.จ. พิไลเสชา ดิศกุล พระธิดาในสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงฯ ได้ต่อกย้ำหลักฐานให้ข้อคิดของพระองค์เด่นชัดขึ้น คือ

“...มณฑุ หรือ มณฑุอุณหิส กิริฎ และอะไรอื่นอีกก็เป็นสิ่งเดียวกัน หากแต่เรียกต่างกันไปเท่านั้น แปลว่าเครื่องประดับผม จะเป็นอะไรก็ได้ ก่อนนี้ก็เป็นผ้าโพก เป็นดอกไม้สด เช่นในพระสูตรอันหนึ่ง ซึ่งมาในพระบาลี กล่าวถึงพระเจ้าปัสเสนทิเสด็จจะจากพระนครไป ตรัสสั่งให้มหาเสนาบดีอยู่รักษาราชการแทนพระองค์ ประทานเครื่องราชกกุธภัณฑ์มีมณฑุกับพระแสงดาบไว้เป็นสำคัญ มณฑุนั้นเป็นผ้าโพกชาวทองผืนเดียวเท่านั้นเอง” (ดูตัวอย่าง

³ เล่มเดิม, 218.

⁴ ดูใน โกลสลัญญัติ สันยัตนิกาย สดากวรรค สุตตันตปิฎก

ในรูปที่ 2) ในคัมภีร์ต่างๆกล่าวว่ายเวทดานั้นตกแต่งล้วนแล้วด้วยดอกไม้สด แม้ว่าดอกไม้
 อารมณ์ของเวทาดองคิใดเห็นยา ก็จะเป็นนิมิตให้เห็นว่าเวทาดองคั้นสิ้นอายุ จะต้องจุติ นี้
 เป็นคติแห่งเมืองสวรรค์ ในเมืองมนุษย์แคว้นเห็นจะจัดกว่าเมืองสวรรค์ ดอกไม้สดจะอยู่
 ตลอดวันไม่ได้ จะต้องเหี่ยวแห้งไป จึงคิดทำดอกไม้ทองขึ้นแทนดอกไม้สด เช่นในกฎ
 มณเฑียรบาลก็ยังปรากฏอยู่ว่า เวลาเข้าทรงสุวรรณมาลา เวลาบ่ายทรงพระมาลาสุภร่ำ^๖ แล้ว
 ดอกไม้สดก็เลิกไปจนสิ้น คงใช้แต่ดอกไม้ทอง ภายหลังข้าอาเพชรนิลจินดาเข้ากับดอกไม้
 ทองอีกด้วย จึงได้พาหลงไปไกล รูปทรงแห่งมงกุฏนั้นต่างพวกต่างนิกทำตามชอบใจ แต่ก็
 คงอยู่ในพวกผ้าโพกกับดอกไม้ทองทั้งนั้น ผ้าโพกนั้นโพกลำบาก จึงเปลี่ยนแปลงทำเสีย
 เป็นหมวกประดับดอกไม้ทอง ตกลงเป็นเครื่องสำหรับครอบหัว...”^๗

รูปที่ 2 ตัวอย่างประติมากรรมรูป
 บุคคลสวมผ้าโพกศีรษะเป็นมงกุฏใน
 ศิลปะอินเดียโบราณ จากพิพิธภัณฑ์
 เมือง Chennai

วิธีการสวมมงกุฏแบบโบราณ : ข้อสังเกตร่วมกับงานศิลปกรรม

สมเด็จพระยานริศ ๑ ได้ทรงประทานแนวคิดแบบเดียวกับข้างต้นให้กับ
 พระยาอนุমানราชชน ดังปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรที่ตีพิมพ์ออกมาในชื่อของ บันทึก
 ความรู้เรื่องต่าง ๆ ซึ่งพระยาอนุมาน ๑ ได้แสดงความเห็นอย่างสอดคล้อง และเพิ่มเติม
 หลักฐานที่น่าสนใจว่า

^๖ คงหมายถึงข้อความใน การอาสขุพิธี เดือน 11 ในกฎมณเฑียรบาลที่มีข้อกำหนดสำหรับพระมหากษัตริย์ว่า
 “...เข้าทรงพระมหามงกุฏราชารประเทศ กลางวันทรงพระสุวรรณมาลา เอียนทรงพระมาลาสุภร่ำสักกขมภู...”
 อย่างไม่รู้ก็ตีลักษณะเหล่านี้เป็นข้อกำหนดเฉพาะในแต่ละพระราชพิธีที่แตกต่างกันไปเท่านั้นไม่ได้เป็นปกติประจำวัน
 ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน กฎหมายตราสามดวง เล่ม 1, 148 - 159.
^๗ อ้างใน สมภพ จันทระประภา (เรียบเรียง), อุษยาอาภรณ์ (กรุงเทพฯ ๑ : กรมศิลปากร, 2526), 13.

“...ข้าพระพุทธเจ้าเคยอ่านเรื่องมงกุฎของฝรั่งที่เรียกว่า crown ก็เป็นอย่างลุ่มๆ ไม่มียอดชฎาเขาอธิบายว่าเครื่องหมายของเจ้านายฝรั่งแต่โบราณเป็นแถบผ้าหรือแถบแพรนั้นประดับด้วยมณีมีค่า หรือใช้ทองคำแผ่นแทนแถบก็มี แถบอย่างนี้เรียกว่า diadem ส่วน crown นั้น เป็นพวงมาลาร้อยด้วยดอกไม้สด หรือดอกไม้ปลอมซึ่งโดยมากทำด้วยทองคำ พวงมาลาชนิดนี้ใช้สวมศีรษะผู้ที่มีชัยชนะ หรือสวมเจ้าบ่าวเจ้าสาวในเวลาแต่งงาน หรือในโอกาสมีงานสมโภช และกล่าวต่อไปว่า การใช้พวงมาลาสวมศีรษะ เนื่องมาจากธรรมเนียมประดับผมด้วยดอกไม้ ในวันมีงานนักขัตฤกษ์ เป็นเครื่องหมายแสดงความว่ารื่นเริง ซึ่งชนชาติที่ยังไม่เจริญยังใช้กันอยู่ แล้วต่อมาพวงมาลากับแถบผ้ารันมาเป็นอันเดียวกัน คำว่า crown กับ diadem ก็รวมความหมายแปลว่ามงกุฎ ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้า ๆ ว่า มงกุฎ ในชั้นเดิมเห็นจะทำด้วยผ้าเหมือนกัน แต่ถูกเครื่องประดับมีค่าตอนเอาผ้าศูนย์หาย กลายเป็นทองไปทั้งหมด เช่นมงกุฎของกษัตริย์ชาติอัสสิเรียครั้งโบราณว่าทำด้วยผ้าหรือขนสัตว์รูปเป็นกรวยคว่ำ เป็นแหลมเรียวขึ้นไป แล้วปาดยอดแหลมออก ประดับด้วยแผ่นทองคำและลายปัก เบื้องล่างมีแถบผ้าสีแดง และคาดขาว ตอนกลางเป็นรูปกลุ่มดอกกุหลาบ ปลายห้อยย้อยลงมาสองข้างห้อยอย่างอุบะ...”⁷

ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การทรงมงกุฎหรือศิราภรณ์แต่ครั้งโบราณไม่อาจเปรียบได้กับการสวมหมวกครอบศีรษะเช่นในปัจจุบัน แต่มีลักษณะที่เป็นระเบียบพิธีการ และประณีตบรรจงยิ่งกว่านั้น โดยอาจจำแนกอย่างคร่าวๆได้เป็น ส่วนของผ้าโพกที่ช่วยจัดและเก็บรูปผมให้เป็นระเบียบ กับส่วนที่ใช้ประดับตกแต่งศิราภรณ์ให้วิจิตร

ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับข้อมูลบางส่วนของที่จะเห็นถึงภาพวิถีการทรงเครื่องกษัตริย์แต่โบราณใน ตำราเครื่องต้นเครื่องทรงฉบับนางแว มุณยรัตพันธุ์⁸ ที่กล่าวถึงประเภทเครื่องทรงสงครามว่า “...พระมาลาลง (ยันต์) ราชะ (เป็น) ชั้นใน...พระมาลาเบี่ยง (ทรงข้าง) นอก...”⁹

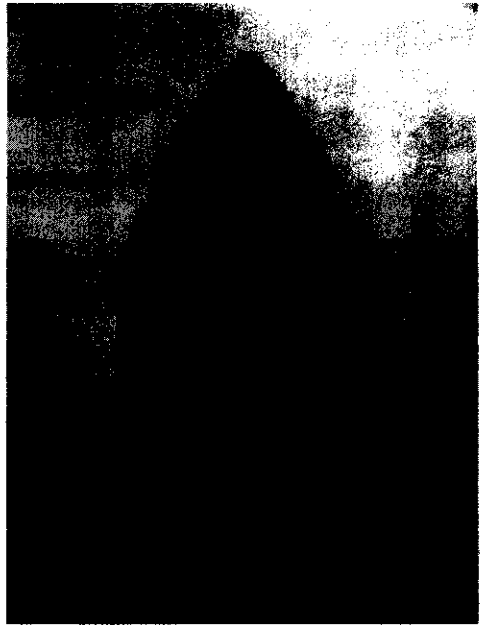
⁷ บันทึกเรื่องความรู้ต่างๆ เล่ม 4 (กรุงเทพฯ 1 : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสยามคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2506), 212 - 213.

⁸ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ๑ สันนิษฐานว่าเป็นตำราเก่าที่การเรียบเรียงขึ้นใหม่ในรัชกาลของสมเด็จพระนารายณ์หรือหลังจากนั้น “ตำราเครื่องต้นเครื่องทรงแต่โบราณกับคำอธิบาย ของ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ๑ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และคำวินิจฉัยของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์,” ศิลปากร ปีที่ 15 เล่ม 3 (กันยายน 2514) : 25.

⁹ เล่มเดิม, 31.

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นจันทบุรีสุรโชติพันธุ์ ได้ลำดับยศของศิราภรณ์ไว้อย่างน่าสนใจ โดยเครื่องทรงทั้งหลายนั้นต่างก็มีรายละเอียดของแต่ละการประดับประดาในชั้นงานที่ต่างกันไป เช่น “...มงกุฎ มีอย่างเดียว มีมาลา มีเกี้ยว¹⁰ มีปิ่น ยอดเป็นปลีทอง ที่ผ้าโพกตรงกระหม่อมติดกระจิ่งทั้งหมด...” หรือ “...ชฎาพระกลีบ มีแต่มาลา เกี้ยวไม่มี ยอดทำที่เป็นผ้าพัน ปลายลู่บัดไปข้างหลัง ผ้าโพกตรงกระหม่อมติดกระจิ่ง...” เป็นต้น¹¹

ลักษณะเหล่านี้สอดคล้องกับแบบแผนที่ปรากฏอยู่ในงานศิลปกรรม โดยสังเกตเห็นได้อย่างเด่นชัดในศิลปะเขมรทั้งที่พบในประเทศไทย และกัมพูชา ซึ่งมีการสลักประติมากรรมรูปบุคคลสวมศิราภรณ์ที่จำแนกเห็นได้อย่างวิธีการสวมใส่ชัดเจน (ดูตัวอย่างในรูปที่ 3)

รูปที่ 3 พระพุทธรูป ศิลปะเขมรในประเทศไทย ปัจจุบันอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระราชวังนารายณ์ราชนิเวศน์

¹⁰ หมายความว่า ผูก ในที่นี้หมายถึง วงแหวนรัดผม

¹¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน สมภพ จันทระประภา (เรียบเรียง), เสริมเติม, 14 - 16.

จากรูปจะเห็นได้ว่า ช่างได้แกะสลักรูปศิวารากณ์แบ่งออกเป็นสามส่วน ประกอบไปด้วย ส่วนในสุดเป็นชั้นในที่มีลักษณะคล้ายเครื่องถักสานทอหุ้มขมวดพระเกศาไว้ หลายครั้งมักจะเข้าใจสับสนกับไทรพระศก โดยลักษณะเช่นนี้ชวนให้นึกถึง เครื่องทองถัก (บางท่านเรียกพระมาลากรองทอง) จากกรูพระปรางค์วัตรราชบูรณะ (รูปที่ 4) ส่วนที่สองคือ กระจับหน้า หรือที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ๑ กรมพระยานวิศ ๑ เรียกว่าพระมาลา (บ้างก็เรียกว่ากระจับหน้ามงกุฎ หรือรัตเกล้ามงกุฎ) คือส่วนที่คาดอยู่เหนือพระพักตร์ บางครั้งจะปรากฏมีการสลักเชือกผูกไว้ที่ด้านหลัง คงตรงกับ diadem ในมงกุฎอย่างฝรั่งที่พระยาอนุมาน ๑ ได้เขียนอธิบายไว้ ส่วนสุดท้ายคือ เกี้ยว หรือ รัตเกล้ามงกุฎ ที่สวมครอบอุษณียะของพระพุทธรองค์ ในงานประติมากรรมเขมรมักจะประดิษฐ์เป็นรูปกลีบบัวหงายซ้อนลดหลั่นกันเป็นชั้น ๆ

รูปที่ 4 เครื่องทองถักจากกรูพระปรางค์วัตรราชบูรณะ ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา

ลักษณะเหล่านี้ยังคงสังเกตได้ในศิลปกรรมสมัยหลังลงมา เช่น กลุ่มเทวรูปสำริดในศิลปะสุโขทัย (ดูตัวอย่างในรูปที่ 5) และกลุ่มพระพุทธรูปทรงเครื่องในศิลปะอยุธยา (ดูตัวอย่างในรูปที่ 6) เป็นต้น

รูปที่ 5 ตัวอย่างเทวรูปในศิลปะสุโขทัยปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

รูปที่ 6 ภาพแสดงลักษณะการสวมใส่ศิราภรณ์ของพระพุทธรูปในศิลปะอยุธยา

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ๑ ได้ประทานข้อคิด เกี่ยวกับรูปแบบของศิราภรณ์ที่ปรากฏในงานศิลปะ โดยเฉพาะงานจิตรกรรม และงานปูนปั้น ไว้ว่า “...มงกุฎที่เขียนกับของจริงยังไม่เหมือนกันเลย ที่เขียนนั้นทำเป็นกลีบผ้า ที่่างหมวกกลีบลำดับ แต่ของจริงนั้นเป็นชั้นเชิงบาทติดกระบัง แปลว่าทองและเพชรพลอยลากเอาผ้าโพกไป...”¹²

อย่างไรก็ตาม กลุ่มงานศิลปกรรมที่พระองค์กล่าวถึงคงเป็นงานในชั้นหลังที่แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนทางด้านรูปแบบแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่างผู้สร้างสรรค์งานเหล่านี้ย่อมมิใช่ผู้สวมใส่ศิราภรณ์สูงค่านานาชนิด ชิ้นงานที่แสดงออกมาจึงเป็นไปตามประสบการณ์ที่ช่างรับรู้ไม่ว่าจะเป็นจากการประดับในงานละครพ็อนรำ หรือคำบอกเล่าที่ไกลตัวก็ตาม

ความส่งท้าย

ข้อมูลที่หลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน แม้จะช่วยเหลือเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและวิธีการสวมใส่ศิราภรณ์ในอดีตได้บ้าง แต่ก็ยังเป็นเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น รายละเอียดทั้งหลายส่วนหนึ่งเป็นเพียงข้อสันนิษฐานที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์ และความรู้ความเข้าใจจากนักปราชญ์หลายๆ ท่าน

¹² บันทึกเรื่องความรู้ต่างๆ เล่ม 4, 215.

อย่างไรก็ดีข้อคิดเหล่านี้ตั้งอยู่บนรากฐานอันมั่นคงที่สามารถเชื่อถือได้ในระดับหนึ่ง เพราะท่านทั้งหลายเหล่านั้นล้วนเกี่ยวข้องกับราชสำนัก จึงย่อมใกล้ชิดกับเรื่องราวราชประเพณีหลวง ที่นักวิชาการในปัจจุบันหลายท่านมักจะมองข้ามโดยถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ของคนกลุ่มเดียว ทั้งนี้ไม่ได้คำนึงถึงเงื่อนไขของคำถามที่สังคมต้องการจะรับรู้

ปัญหาเหล่านี้ย่อมส่งผลร้ายต่อประวัติศาสตร์บางแง่มุมในอนาคต เช่นที่ สมเด็จพระนารายณ์ ๑ ได้กล่าวว่า

“...พวกช่างเรียกเครื่องศรารณ์แห่งรูปภาพเขียนขึ้นเป็น มงกุฎ หมด ... ส่วนชาวบ้านนั้นเลอะบรรดาเครื่องศรารณ์ที่มียอดแหลมเรียกว่า ชฎา ทั้งนี้ มงกุฎไม่รู้จักทีเดียว จนกระทั่ง มงกุฎจีบ ก็เรียกเอาเองตามชอบใจว่า ชฎาดอกลำโพงโดยไม่รู้...”¹⁵

¹⁵ สมภพ จันทระประภา (เรียบเรียง), 15.

Abstract

Some Observations on Thai Ancient Headgear

The available evidence helps us better to understand the origins of headgear and the way they were worn in the past to a limited extent. Some detailed information on the subject is only an assumption of present-day scholars.

Nevertheless, all of these ideas are based on reliable knowledge to some extent because those scholars are closely related to the royal house. This has led them to understand royal traditions, but it is neglected by the other groups of scholars because they think that the royal tradition are concerned with only one group.

This sort of problem has a profoundly negative effect on the study of history, as can be seen from the case of the headgear in the exhibition entitled "Kingdom of Siam: The Art of Central Thailand, 1350-1800" which has been organized at the Philadelphia Museum of Art.